

DICCIONARI

A

Abilesa/abilesa: destresa
Abondor: abundància
Abriu: abril
Acuelh: rebuda, acollida, acolliment
Adaptacion: adaptació
Adméter: admetre
Administracion: administració
Afeccion: afecte
Ahèr: assumpte, feina
Alhocardir: tornar boig, enfollir
Amassar: ajuntar
Amemar: minvar
Apertenéncia: pertinéncia
Apertier: pertànyer
Arremassar: arreplegar, acumular
Arténher: atènyer, aconsèguir

B

Badinar: bromejar
Baishada: baixada
Bajardar: enviar
Banda: costat; colla
Barar: ballar
Barrar: tancar
Bastir: construir
Berugar: bellugar
Biaça: motxilla
Bièra: cervesa
Bronit: soroll

C

Caçaire: caçador
Camiau nm: camí
Cansèra nf: fatiga
Caplòc nm: capital
Cauçar: calçar
Caucèr: calcer, calçat
Causar: ocasionar
Chafre: renom
Caplòc nm: capital
Codina: cuina
Cogitar: pensar
Cohneissar: confessar
Concludir: concloure
Condar: contar
Condusir: conduir
Cosselhar: aconsellar
Cramba: habitació
Crompar: comprar

D

Daurir: obrir
Deïsha nf: préstec
Delà adv: allà, enllà ('ath de': més enllà de, a més de)
Desirança: afany
Dialòg: diàleg
Dider: dir, anomenar
Difóner: difondre
Dimenjada: cap de setmana
Diuersitat: diversitat
Diuertiment: divertiment

E

Emparar: recolzar
Engüejar(-se): avorrir(-se)
Entestar: iniciar
Escuèlher: escollir
Esdegar(-se): afanyar(-se)
Esmiraglar(-se): meravellar(-se)
Estatjant -a nmf: habitant
Estauviar: estalviar

F

Família: família

G

Gaimant -a: amable
Gessuda: excursió
Granessa: grandesa
Guanhar: guanya

F

Hèr a saber: fer saber, informar
Hèsta: festa
Hestau nf: festival
Hicar: ficar, col·locar

F

Joenessa: joventut
Júnher: ajuntar

L

Lengua: llengua
Lésér nm: lleure
Libertat: llibertat
Licéncia: llicència
Lòc: lloc
Logar: llogar
Loguèr: lloguer
Long -a adj: llarg -a
Luenh: lluny
Luja nf: trineu

M

Maitiada: matinada
Matracar: afeixugar, cansar
Mestìer: ofici
Morralet: motxilla
Mòs: entrepà

N

Neishença: naixement
Net: nit
Nhèu: neu

O

Obtengut: obtingut
Organizar: organitzar
Ostiatge: estiuèig
Obtengut: obtingut

P

Paperalha: paperassa
Partida: part
Peish -i: peix -os
Planvenguda: benvenguda
Plasent -a adj: agradable
Plasentèr: tranquil
Pòcha: butxaca

Possar: empènyer

Postura: postura, actitud

Pr'amor que/de: per causa de

Prètz -i nm: preu -s

Previer: prevenir

R

Rebrembe nm: record

Recorrut: recorregut

Repapiar: insistir

Risc: perill

Ròba: roba

S

Sajar: intentar

Sason nf: temporada

Sen nm: seny

Senat -da adj: sensat -a

Sens nm: sentit

Shagrinar: inquietar

Shautar: plaure

Sòs: diners

Sostier: aguantar

Suenhar: tindre cura de, vetllar

T

Tanhent n: pròxim

Tanhent -a adj: tanyent, relacionat -da amb

Temps: temps, època

Testut, -da: obstinat

Tier compde: vigilar (constr. transitiva; 'tier compde es vaques' gauradr les vaques; 'tier en compde' no és adequat, millor 'auer en compde').

Torisme: turisme

Tricòt: jersei

U

Usança: costum

U

Vier: vindre; convertir-se en (vier lhòc: tornar-se boig)

Vüer: viure

VA DE LENGUA

per Aitor Carrera

Professor de lengua e lingüística occitanes ena Universitat de Lhèida

Escares e nòdes

En domeni catalan se'n ditz *la nou*. Mès com s'apèr, en domeni lingüistic occitan, fòrça mès gran? Qu'existís dièrsi mots. Tanplan laguens dera Val d'Aran, a on i coabite tres formes diferentes, e cada parçan o zòna geografica emplegue era sua. D'un costat, en centre dera Val d'Aran se pòt entèner *era escara*: Marcatosa e Castièr, mès tanben eth terçon de Lairissa e parciauments eth d'Arties e Garòs. *Escara* qu'ei un mot d'origina germanica qu'a un shinhau de familia en bèrs zònes gascones de delà dera frontèra estatau, a on i a gent que ditz *esquilhòt o*, mès minoritàriaments, use formes coma *escalh o escath*. Eth mot *escara* que se pòt estacar ath nòm francès dera crosca o casca (*écaille*), mès non proven dera forma d'a on ges eth mot majoritari en territòri occitan. En territòri que va de Bordèu a Niça e de Lemòtges a Narbona —e tanben en tot eth territòri romanico, de hèt—, qu'ei mès normau qu'eth nòm dera *escara* gesque deth latin NUX. Aquerò qu'ei çò que trobam en terçon des Quate Lòcs. En aqueth parçan non se ditz *escara*, mès *nòde*. E non vos pensetz qu'aquerò ei quauquarren de periferic o marginau. Era forma *nòde* que se repetís dempús de trauessar era doana, e que semble fòrça ara forma generau occitana —referenciau, se me permetetz— *notz*. Aquera qu'ei tanben era forma que s'emplegue en tota era Val d'Aran entà hèr arreporèt ath licor, *era aigua de nòdes*, perfècte entà acabar un bon dinar o un sopar abundant, o tà defener-se des temperatures baishes. Mès ena Val d'Aran que i a encara un aute mot. En Pujòlo —e en partida en terçon vesin d'Arties e Garòs— se pòt entèner era forma *nòu*. D'acòrd: qu'auem dit fòrça viatges que i a elements pròpris deth naut-aranés que non son un producte deth contacte damb eth catalan (coma prononciar *pan* coma se siguesse *lpa*), o díder *aver* en compdes de *auer*). Mès qu'ei vertat que, de temps en temps, eth parlar dera partida nauta a bèth catalanisme. Aqueth que n'ei un.